

Sygn. akt V CK 104/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 sierpnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa Agencji Finansowej "F.(...)" Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w D.

przeciwko "S.(...)" Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w H. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 18 sierpnia 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 września 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 września 2003 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od S.(...) Sp. z o.o. w H. na rzecz Agencji F.(...) Sp. z o. o. w D. kwotę 93.351,01 zł z odsetkami ustawowymi.

Powódka wywodziła, że nabyła dochodzoną wierzytelność wraz ze wszelkimi związanymi z nią prawami na podstawie umowy z 5 grudnia 2002 roku zawartej z B.(...) Sp. z o.o. w W. Przedmiotem powództwa było wynagrodzenie za roboty budowlane wykonane przez J. L. i A. M. - wspólników spółki cywilnej D.(...). Pierwotni wierzyciele w listopadzie 2000 roku wnieśli jako aport do spółki z o.o. w W. B.(...) należące do nich przedsiębiorstwo, w którego skład wchodziła także przedmiotowa wierzytelność.

Pozwana spółka wywodziła, że powódka nie mogła w 2002 roku skutecznie nabyć wierzytelności, ponieważ już w lipcu 2001 roku złożyła tej spółce oświadczenie o potrąceniu przedmiotowych wierzytelności z wierzytelnościami nabytymi przez pozwaną od T.(...) Spółki z o. o w W.

Z dokonanych ustaleń Sądu wynika, że w § 14 pkt 4 zawartej w dniu 25 lutego 1999 roku przez pozwaną z T.(...) Sp. z o. o. umowy cesji, postanowiono, że wierzytelności nie mogą być przedmiotem cesji bez zgody zamawiającego, a takiej zgody nie udzielono. Pozwana zatem, z uwagi na to ograniczenie, nie mogła nabyć skutecznie przedmiotowej wierzytelności. Skuteczne natomiast było nabycie tej wierzytelności przez powodową spółkę.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 września 2004 r. zmienił powyższy wyrok i powództwo oddalił. Sąd drugiej instancji nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego i uznał, że powodowej spółce nie przysługuje legitymacja czynna do dochodzenia głoszonego w pozwie żądania zapłaty. Sąd ten uznał, że brak jest podstaw do przyjęcia, że doszło do przelewu wierzytelności wspólników spółki cywilnej J. L. i A. M. na rzecz B.(...) Sp. z o. o. dlatego, że w „umowie cesji” z dnia 19 marca 2001 roku cedenta reprezentowały te same osoby, które są członkami zarządu B.(...) Sp. z o. o. - zarówno bowiem po stronie zbywcy, jak i osób reprezentujących nabywcę występowały te same osoby, to jest J. L. i A. M. Z treści zaś art. 210 k.s.h. wynika, że w umowach między spółką a członkami zarządu spółkę winna reprezentować rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Przepis art. 210 ksh ma zastosowanie do wszystkich umów zawieranych przez spółkę z członkami zarządu, a umowy zawarte sprzecznie z nim są nieważne. Ponadto, w ocenie tego Sądu, nie zostało wykazane, że przedmiotem aportu do spółki B.(...) była przedmiotowa wierzytelność, bowiem nie została ona wymieniona jako przedmiot aportu w uchwale nadzwyczajnego walnego zgromadzenia tej spółki. Sąd Apelacyjny uznał w konsekwencji, że skoro B.(...) Sp. z o. o. nie nabyła skutecznie od wspólników spółki cywilnej przedmiotowych wierzytelności, to nie mogła dokonać ich przeniesienia na

rzecz powódki. Niezależnie od tego, nawet gdyby uznać, że powyższa wierzytelność weszła do spółki B.(...), to umowa przelewu tej wierzytelności zawarta przez tą spółkę z powódką byłaby nieważna, ponieważ nie istnieje uzasadniająca ją causa.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła powódka kasacją, opartą na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 393¹ k.p.c. W ramach pierwszej z nich zarzuciła naruszenie art. 210 k.s.h. oraz art. 55¹ k.c. Natomiast w ramach drugiej podstawy powódka zarzuciła naruszenie art. 479¹⁴ § 2, 368 § 1 pkt 4, 381, 378 § 1 oraz 233 § 1 k.p.c. W konkluzji wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności podlegają rozważeniu zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, bowiem prawidłowość wykładni czy zastosowania prawa materialnego może być poddana właściwej ocenie jedynie na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego sprawy. W kasacji podniesiony został zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisu art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. Naruszenie tego przepisu polega zdaniem skarżącego na uwzględnieniu w postępowaniu kasacyjnym zarzutu braku legitymacji czynnej powoda, który został podniesiony przez pozwanego po raz pierwszy dopiero w toku rozprawy apelacyjnej. Zarzut ten jest trafny. Powołany przepis, adresowany do strony pozwanej w postępowaniu odrębnym, jakim jest postępowanie gospodarcze, nakłada obowiązek podania w odpowiedzi na pozew wszystkich twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania. Treść tego przepisu jasno zatem wskazuje, że ustanawia on tzw. prekluzję procesową, ściśle określając tę fazę procesu, w której pozwany może podjąć skuteczną obronę, chyba że, jak dalej z przepisu wynika, wykaże, iż powołanie twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe, albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03 (OSNC 2005, nr 5, poz. 77), przepis ten dotyczy wszystkich twierdzeń, zarzutów i dowodów, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Jak wskazano, omawiany przepis adresowany jest do strony. Jednocześnie jednak określa on powinność sądu egzekwowania obowiązków nałożonych na strony, a to oznacza, że obowiązkiem sądu jest pominięcie spóźnionych twierdzeń, czyli traktowania ich tak, jakby nie zostały zgłoszone, oraz oddalenie spóźnionych zarzutów i dowodów. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika jednakże, czy w ocenie Sądu drugiej instancji pozwany

wykazał istnienie przesłanek pozwalających na uznanie, że podniesiony dopiero na rozprawie apelacyjnej zarzut braku legitymacji czynnej powoda nie uległ prekluzji, co stanowi również, jak trafnie zarzucał skarżący, naruszenie art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. Już z tego względu zaskarżony kasacją wyrok nie może się ostać. Na marginesie należy jednak także wskazać, że art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. jest odpowiednikiem art. 479¹² § 1 k.p.c., nakładającego na powoda obowiązek podania w pozwie wszystkich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie, również pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że powód wykaże, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że taka potrzeba wynikła później. Jak zaś wynika z pozwu, powód wywodził swoje roszczenie z faktu nabycia od spółki z ograniczoną odpowiedzialnością B.(...) na podstawie umowy cesji z dnia 5 grudnia 2002 r. przedmiotowej wierzytelności, którą do tej spółki wnieśli jako aport J. L. i A. M., wspólnicy spółki cywilnej „D.(...)”, którzy następnie stali się wspólnikami spółki z o.o. B.(...). W tej sytuacji należy poddać w wątpliwość prawidłowość dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, jeżeli bowiem dochodzona wierzytelność miała być przedmiotem aportu wniesionego w dniu 20 listopada 2000 r. przez J. L. i A. M. do spółki B.(...), to nie mogła być już przedmiotem umowy cesji zawartej w dniu 19 marca 2001 r. przez nich z tą spółką. Zasadniczego znaczenia nabiera zatem ustalenie, czy - zgodnie z twierdzeniami powoda zawartymi w pozwie - przedmiotowa wierzytelność przysługiwała spółce z o. o. B.(...), a następnie na podstawie umowy przelewu została przeniesiona na powoda. W tym zakresie dokonane ustalenia nie mogą być uznane za pełne. Sąd drugiej instancji ograniczył się bowiem do ustalenia, że wierzytelność ta nie została wymieniona w treści uchwały nr 1/2000 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników spółki B.(...). W treści tej uchwały nie wymieniono jednak żadnej wierzytelności przysługującej wspólnikom spółki cywilnej D.(...), które wraz z przedsiębiorstwem wnieśli do spółki B.(...). Skarżący powoływał się na załączniki do tej uchwały, które miały wierzytelności te określać. Brak odniesienia się do tych twierdzeń i ewentualnych dowodów stanowi o naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c., bowiem dokonana ocena nie może być uznana za wszechstronną.

Powyższy zarzut kasacyjny związany jest z podnoszonym w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzutem naruszenia art. 55¹ k.c. Zgodzić się należy ze skarżącym, że w skład przedsiębiorstwa wchodzi także wierzytelności, wynika to bowiem w sposób jasny z treści pkt 4 tego przepisu. Zgodnie zaś z art. 55² k.c. czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w jego skład, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej albo z przepisów

szczególnych. Jeżeli zatem przedmiotem aportu do spółki B.(...) było przedsiębiorstwo, a z treści powołanego protokołu nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników nie wynika, by jakaś część przedsiębiorstwa została wyłączona, to zostało ono przeniesione na rzecz tej spółki w całości, a więc również z wierzytelnościami, o ile wchodziły w jego skład. Obowiązek wykazania jednak, że konkretna wierzytelność wchodziła w skład przedsiębiorstwa, obciąża skarżącego, zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodu, wyrażoną w art. 6 k.c.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej skarżący powołał także zarzut naruszenia art. 210 k.s.h. W świetle przedstawionych wyżej uwag, dotyczących znaczenia art. 479¹⁴ § 2 k.p.c., ocena tego zarzutu ma mniejsze znaczenie. Nie można jednak zgodzić się z przedstawioną przez skarżącego wykładnią art. 210 k.s.h. Skarżący powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., II CKN 24/98 (OSNC nr 11, poz. 187), w uzasadnieniu którego wskazano, że art. 203 k.h., którego odpowiednikiem jest art. 210 k.s.h., dotyczy umów między spółką a członkami zarządu, związanych z pełnioną funkcją, a nie umów zawieranych przez spółkę z członkami zarządu działającymi jako osoby fizyczne, a więc poza pełnioną przez nich funkcją. W ocenie skarżącego, J. L. i A. M., członkowie zarządu spółki B.(...), zawierając umowę ze wspólnikami spółki cywilnej „D.(...)”, którymi były te same osoby, nie działali jako członkowie zarządu, a umowa ta z pełnioną przez nich w spółce funkcją nie miała związku. Tej oceny nie można podzielić. Celem przepisu art. 203 k.h., a obecnie 210 k.s.h., jest ochrona interesów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i jej wspólników na wypadek konfliktu interesów, który może się ujawnić w sytuacji, gdy członek zarządu zawiera umowę „z samym sobą”, a więc w sytuacji, gdy po obu stronach umowy występują te same osoby (taki właśnie wypadek nastąpił w umowie cesji z dnia 19 marca 2001 r.). Zarówno w doktrynie, jak i późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego powszechnie uznaje się, że art. 203 k.h. i 210 k.s.h. nie różnicują czynności prawnych i dotyczą wszystkich umów między spółką a członkiem zarządu, bez względu na to, czy umowy te mają związek z pełnioną funkcją w zarządzie spółki. To stanowisko Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela, szczegółowe rozważanie tej kwestii w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie jest jednak konieczne.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. w związku z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).